

консультант SAP FI
м. Київ, вул. Борщагівська, 148
e-mail: zhuravelandrii@gmail.com

м. Київ, ул. Борщаговская, 148
e-mail: zhuravelandrii@gmail.com

Данные об авторах

Гальчинский Леонид Юрьевич,
кандидат технических наук, доцент, НТУУ «КПИ
имени Игоря Сикорского» физико-математический
факультет
Київ, ул.Предславенская 25
e-mail: hleonid@gmail.com
Журавель Андрей Анатольевич,
консультант SAP FI

Data about the author

Leonid Galchynsky,
Ph.D., Associate Professor, NTUU «KPI named after
Igor Sikorsky», Faculty of Physics and Mathematics
Kyiv, vul. Predslavinskaya 25
e-mail: hleonid@gmail.com
Andrii Zhuravel,
SAP FI Consultant
Kyiv, st. Borschahivska, 148
e-mail: zhuravelandrii@gmail.com

УДК: 33.338.268

DOI: 10.5281/zenodo.1484568

САРКИСЯН Л.Г.,
БАРТКОВА К.М.

Національне планування: чому українська стратегія сталого розвитку не є дієвою?

У статті проаналізовано міжнародні стратегії розвитку високорозвинених країн та країн, що розвиваються задля створення ефективної та дієвої національної стратегії, а також розглянуто національну стратегію «Україна–2020», визначено слабкі та сильні сторони національного планування та шляхи оптимізації стратегій у майбутньому.

Ключові слова: стратегія, міжнародні стратегії, сталий розвиток, національне планування, національна стратегія, стратегічне планування, проблематика стратегічного планування.

САРКИСЯН Л.Г.,
БАРТКОВА Е.Н.

Национальное планирование: почему украинская стратегия устойчивого развития не работает?

В статье проанализированы международные стратегии развитых стран и стран, которые развиваются с целью создания эффективной и действенной национальной стратегии, а также рассмотрена национальная стратегия «Украина–2020», обозначены слабые и сильные стороны национального планирования и пути оптимизации стратегий в будущем.

Ключевые слова: стратегия, международные стратегии, устойчивое развитие, национальное планирование, национальная стратегия, стратегическое планирование, проблематика стратегического планирования.

SARKISYAN L.G.,
BARTKOVA K.M.

National planning: why ukrainian sustainable development strategy is not working?

The main idea of the article is to analyse economic strategies of well-developed and developing countries in order to create an effective and successful national strategy. The article considers national strategy «Ukraine–2020», points out strong and weak sides of national planning and suggests practical and sufficient solutions to contribute to future strategies.

Key words: Strategy, international strategies, sustainable development, national planning, national strategy, problems in strategical planning

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Стратегічне планування – це вид практичної діяльності, спрямований на розробку плану дій довго- або короткострокового періоду задля досягнення певної мети, стабілізації економічного розвитку, розподілу ресурсів та перерозподілу доходів. Розробка такого роду плану є комплексною та вимагає багато часу для опрацювання даних та визначення проміжних та головних цілей [6].

Головним **завданням статті** є дослідження успішних економічних стратегій, оскільки це дозволяє навчитися ефективно розробляти стратегію розвитку країни для підвищення добробуту громадян або ж, навпаки, дає можливість громадян unikнути помилок, які допустили інші країни.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз економічних стратегій розвинених країн світу також може вказати на важливі структурні зміни всередині країни, які ще не були згадані в національній стратегії, проте є важливим компонентом успіху економічного життя країни.

Вагомий внесок в дослідження стратегічного планування внесли такі українські науковці: А.Гриценко, Н.Далевська, О.Корнійчук, І.Костюк, Ю.Макагон, Ю.Рибак, Н.Семків, В.Тарасевич, А.Філіпенко, Ю.Шаповал та інші.

До головних завдань статті відносяться вивчення міжнародних економічних стратегій, аналіз та моніторинг виконання національної стра-

тегії сталого розвитку України, визначення недоліків та шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Такий документ, як національна стратегія, можливо в певній мірі назвати унікальним, оскільки хоч і на сучасному етапі спостерігається підвищення взаємозалежності економік світу, все ж країна має керуватися особливостями природних умов, клімату, географічного положення й забезпеченістю трудовими та природними ресурсами з одного боку, та з іншого розвитком наукового та технічного потенціалу, рівнем дигіталізації економіки та інноваційними можливостями. Також, необхідно звернути увагу на особливості культури, менталітету та цінностей населення країни. Відповідно, не буде вірним повністю скопіювати стратегію певної країни, навіть якщо використовувати лише вибрані пункти, не можливо з впевненістю очікувати такий ж результат як і в країні, яка їх впровадила.

Економічна стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» – це документ, що визначає напрямки та пріоритети розвитку України до 2020 року. Для того, щоб Україна відповідала європейським стандартам життя й досягала високих макроекономічних показників, необхідно здійснювати рух уперед за такими векторами:

- вектор розвитку;
- вектор безпеки;
- вектор відповідальності;

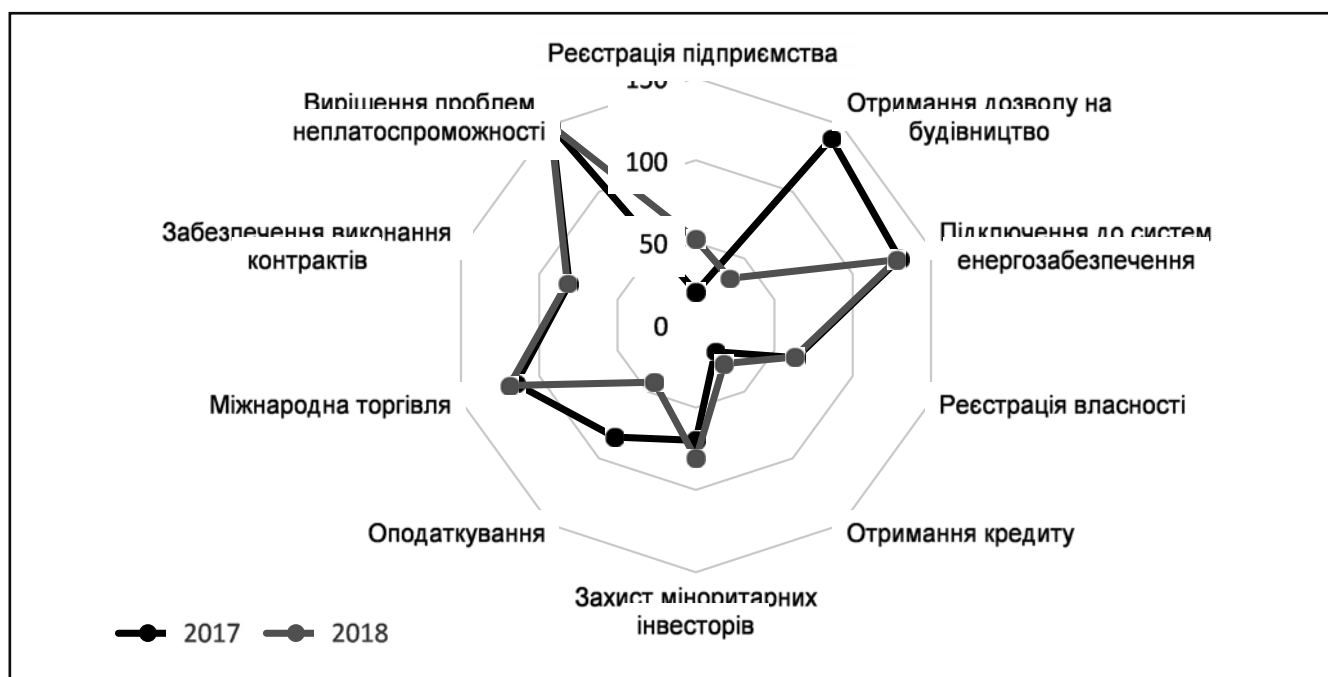

Рисунок 1. Зміна позицій основних компонентів рейтингу ведення легкості бізнесу 2017–2018, побудовано на основі даних [10]

• вектор гордості [2].

Якщо більш детально розглядати стратегію «Україна – 2020», можна з впевненістю сказати, що стратегія повністю охоплює всі проблемні аспекти соціально-економічного розвитку України. В дійсності, більша частина реформ не виконана й на 50%, тому що, стратегія охоплює масштабні популістичні реформи виконати які неможливо за 5 років. Хоча в міжнародних рейтингах позиції України мають позитивну тенденцію, вони все ще залишаються низьким, подекуди найнижчими в Європі.

Згідно зі Стратегією, Україна мала посісти 30 місце у рейтингу Світового банку «Doing business» (Рис.1), у 2018 Україна посіла 76 місце, що на 4 позиції вище ніж у попередньому році [9]. Поточне місце в рейтингу – найгірший результат в Європі (окрім Македонії), щодо пострадянських країн, то Україна також програє (38 позиція – у Білорусі, 36 – у Казахстані та 35 – у Росії).

Відповідно до Індексу глобальної конкурентоспроможності 2017–2018, опублікованого Всесвітнім економічним форумом, Україна посідає 81 сходинку (з 137 країн), попередньо Україна займала 85 місце у 2016–2017 (з 138 країн), а у 2015–2016 – 79 місце (з 140 країн) [9].

Щодо ВВП на душу населення, за паритетом купівельної спроможності у 2017 р., за версією Світового банку, Україна займає 114 місце зі 187. ВВП на душу населення становить 8 656 дол. США, за стратегією ВВП на душу населення має становити 16 000 дол. США [10]. В тому ж списку дещо вищі щаблі посідають: Грузія – 10 644 дол.

США (105 місце), Білорусь – 18 616 дол. США (70 місце), Румунія – 23 991 дол. США (59 місце), Польща – 29 251 дол. США (44 місце), Литва – 31 935 дол. США (40 місце) Німеччина – 50 206 дол. США (17 місце) [8,9] (рис.2).

Водночас країна покращила свою позицію в рейтингу сприйняття корупції, який розраховує Transparency International, і піднялася в 2017 р. на позицію вище і здобула 130 місце з 180 країн [4]. Відповідно до Стратегії Україна до 2020 року має бути у 50 кращих країн рейтингу.

Стратегія України має грамотні формулювання, але великим питанням залишається її практична складова, наскільки вона ефективна та чи будуть успішними виконані реформи.

З прикладів стратегічного планування Данії, Бразилії та КНР впливає те, що не завжди реформи чи зміна векторів позитивно впливає на подальший розвиток країни, проте лише шляхом падінь та злетів можна вийти на правильний шлях розвитку.

Головною конкурентною перевагою КНР на світовому ринку є дешева робоча сила, саме це змотивувало керівників ТНК та інших компаній-гігантів перенести виробництво саме до Китаю, що в сотні разів збільшило приплив прямих інвестицій до країни. Проте така ситуація значно покращила рівень життя в країні, що призвело до збільшення цін та вартості праці, що змушує іноземні компанії шукати інші ринки дешевої робочої сили. Натомість, задля збільшення та забезпечення зростання темпів ВВП, який мав певні

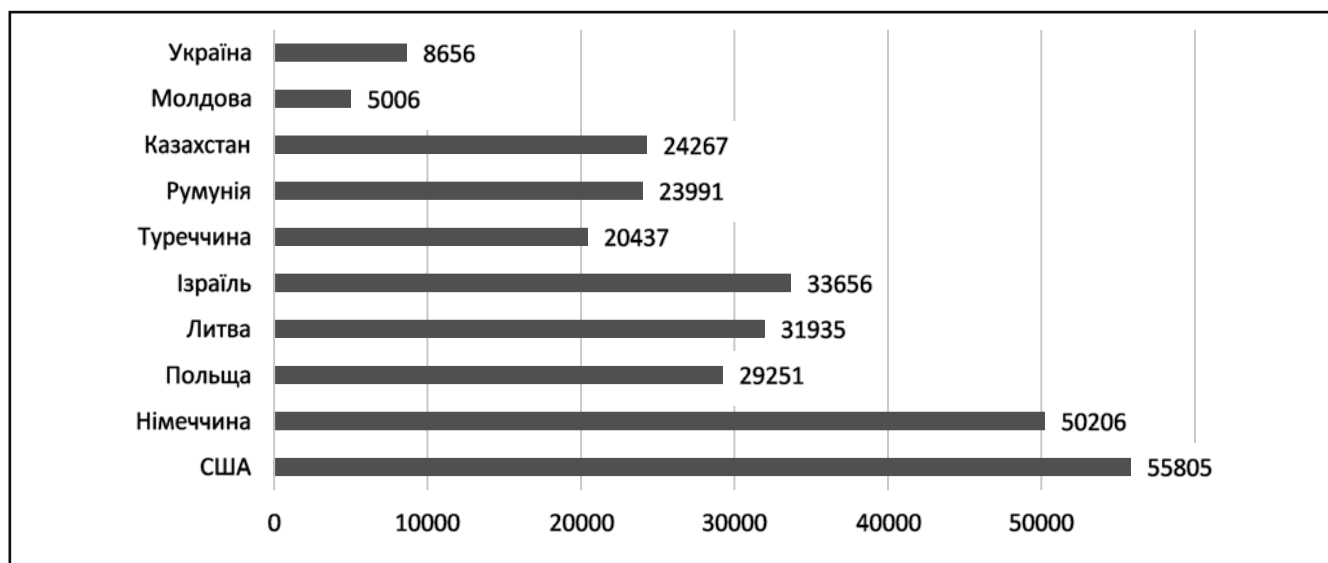

Рисунок 2. Показники ВВП на душу населення, дол. США*

* побудовано на основі даних [8,9]

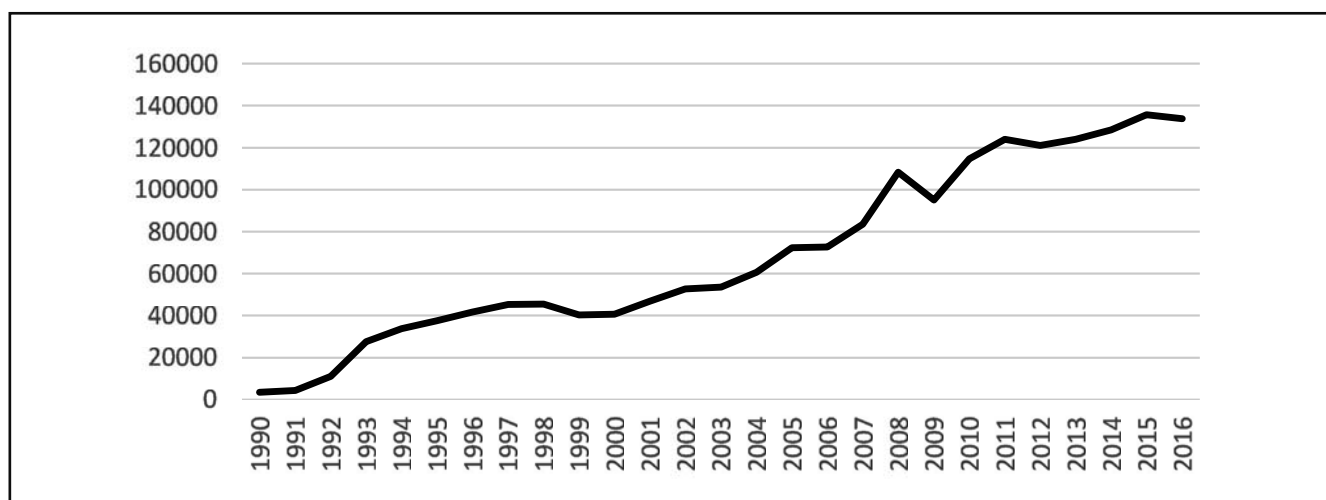

Рисунок 3. Надходження прямих іноземних інвестицій в Китай 1990–2016 рр. (млн дол США), побудовано на основі даних [11]

тенденції до спаду, уряд Китаю вирішив нарощувати споживання всередині країни, тим самим стимулювати розвиток економіки – Уряду України також слід попрацювати над відкритістю внутрішнього ринку для інвестицій та спрощенню умов ведення бізнесу [3].

Від спаду темпів росту економіки Китаю постраждала Бразилія, оскільки КНР була одним із основних торговельних партнерів країни. Рецесія 2014–2016 рр. в Бразилії була зумовлена скороченням інвестицій та недовірою інвесторів до політичної верхівки, зниження цін на сировину на світових ринках, збільшення безробіття та інфляції в країні. Національна валюта подешевшала на 35%, у зв'язку з несприятливою політичною і економічною ситуацією та виникненням внутрішніх протиріч. Сьогодні країна успішно реалізовує політику багатовекторності, й прагне подолати залежність від експорту в одну країну, диверсифікуючи її – що Україна також могла б взяти за приклад не чекаючи на черговий спад ціни на сировину на світовому ринку та рецесії національної економіки [1].

Економічні проблеми Бразилії багато в чому перегукуються з проблемами України, проте головною відмінністю є те, що в Бразилії виокремлена значна доля середнього класу, яка має сталі тенденції до збільшення її кількості.

Такі державні програми, як Bolsa Familia – програма виплат сімейної допомоги за умови відвідування школи і регулярних медичних оглядів дітей; субсидування кредитів на житло і підвищення мінімальної зарплати дозволили з 2003 р. знизити бідність майже на 24% в порівнянні з 2017.

За останні десять років 15 млн. бразильців змогли вибратися з бідності, а 13,5 млн. – з убогості. Навіть сьогодні забезпечені та багаті люди готові віддавати невелику частину своїх прибутків за добрабуток країни, відповідно до введеної там регресивної системи оподаткування [1].

З наведеного досвіду можливо було б запровадити диверсифіковану податкову ставку і в Україні, за рахунок податків на розкіш та з високих доходів, можна було б на якусь частину наповнити бюджет країни.

Ще одним кроком для подальшої стабільності на внутрішньому ринку було об'єднання бразильцями навколо так званого матеріального базису для консенсусу, тобто згоди вкладати прибутки держави в людей, що опинилися на «узбіччі». Ці вкладення призвели до швидкого зростання та формування споживацького класу [1].

Досвід Данії засвідчує, що можливо сконцентрувати економічне життя країни навколо розвитку малих підприємств та корпорацій. Уряд всіяко заохочує та сприяє відкриттю бізнесу у Данії, так як вважає його основою розвитку. Саме кластерний розвиток економіки допомагає країні постійно підвищувати конкурентоспроможність продукції. Взагалі, ринок Данії вважається одним із найперспективніших з точки зору попиту на високі технології та нововведення, тому ринок інновацій спрямовує свою діяльність на потреби скандинавських країн [5].

Яскравим прикладом застосування інновацій є сільське господарство в Данії, яке характеризується високим рівнем розвитку, і незважаючи на те, що його частка у ВВП скоротилась за останні ро-

ки до 1%, воно майже повністю забезпечує потреби держави і базується на високих технологіях [7].

У скандинавській кластерній моделі вдало поєднано ефективно працюючу мережу інформаційних потоків між університетами, науково-дослідними установами, підприємствами та установами, що ґрунтується на довірі, з масштабною державною підтримкою. Кластерна модель економічного розвитку реалізується в умовах привабливого національного бізнес-середовища в поєднанні зі стабільним економічним зростанням і найвищими у світі стандартами якості життя [5].

Доцільність та успішність економічних стратегій Данії, Бразилії та КНР доводить, що продумана стратегія – ключ до успіху.

Щодо рекомендацій та майбутнього національної стратегії, на основі проведених досліджень, можемо зробити такі висновки:

- важливо реально оцінити ресурсний потенціал країни й раціонально використовувати його, поступово змінюючи статус країни, що продає сировину або напівфабрикати;

- необхідно переорієнтувати економіку країни з сировинної на готову продукцію;

- керівним органам необхідно зосередитися на пошуку нових партнерів за кордоном, можливо звернути увагу на ринки Азії, оскільки неабиякий інтерес до сільськогосподарської продукції виявляє Індія;

- поряд з пошуком нових ринків, необхідно зосередитися на якості продукції, яку виробляє Україна та завдяки розробкам кластерних утворень збільшити потенціал готової продукції та її конкурентоспроможність

- необхідно попрацювати над міжнародним іміджем країни, покращити позиції в рейтингу сприйняття корупції, що б стабілізувало інвестиційний клімат, що б зробило нашу країну більш привабливою для інвестицій;

- необхідно розробити законодавчу базу для створення, розвитку та функціонування кластерних утворень;

- також, слід наголосити на імплементації в Україні кластерної моделі розвитку підприємств, що б значно підвищило інвестиції як в науку, так і оновило і модернізувало технічну базу й технології виробництва на підприємствах, країна могла отримувати постійний дохід від кластерних утворень, які б давали робочі місця великій кількості людей й що б зменшило відсоток тінізації еконо-

міки, збільшуючи дохід до бюджету та забезпечуючи підвищення конкурентоспроможності продукції й внутрішнього її споживання;

Кабінет Міністрів має лібералізувати економічні відносини, регулювати ринок певною мірою, шляхом заохочення та субсидювання малих та середніх підприємств, веденням «податкових канікул», особливо в перші роки функціонування підприємств;

Підвищена частка в економіці малого та середнього бізнесу, дала б можливість виділитися середньому класу – основі економічних відносин, які б для задоволення своїх потреб створювали попит, стимулюючи відкриття нових підприємств та створенню робочих місць;

- безумовно, потрібно зосередитися на створенні здорової конкуренції всередині країни, заборонити монополізації ринку та незаконному привласненню великих підприємств стратегічного значення;

- враховуючи державний борг України (який на 1 січня 2018 становив 2,14 трлн грн), до національної стратегії також має бути включений пункт про скорочення державного боргу та жорстку економію бюджетної програми, за прикладом Німеччини та Японії, які повністю віддали свій борг витрачений на відбудову після Другої світової війни, при чому Японія віддавала свій борг шляхом передачі високотехнологічної продукції, виробленої в країні.

Список рекомендацій можна продовжувати, проте вищезгадані реформи та рекомендації мають бути обов'язково включенні в головну стратегію на довший період часу (10,20 чи 50 років), кожні 5 років ухвалювалася б нова проміжна стратегія, яку розробив новий уряд й всебічно сприяв її виконанню.

Висновки

Отже, основною проблемою Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» є її популістичний характер, цілі, які вона ставить на меті досягти не мають реального підґрунтя (законодавчої бази, достатньої кількості ресурсів) за неможливістю їх виконання за 5 років. Дієвість та ефективність стратегії навіть за оцінками в міжнародних рейтингах можна визначити, як таку що не є успішною. Звичайно, місця в міжнародних рейтингах мають позитивні тенденції проте, результати залишають бажати кращого.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Україні потрібно зосередитися на виконанні проміжних цілей, які визначалися б стратегією розвитку, утвердженою діючою владою на благо виконання головної стратегії, яка має довгострокову перспективу та перелік показників, які мають бути досягнутими. Проте влада матиме можливість самостійно визначати методи й шляхи вирішення проблем, головною метою буде досягнення кінцевої мети.

На даному етапі у Верховній Раді вже зареєстровано проект майбутньої стратегії сталого розвитку України до 2030 року, проте чи ухвалить саме цю версію законопроекту – покаже час. Визначним є те, що ця стратегія передбачає план заходів на 10 років, що вже буде вказувати прийдешнім урядам вектор розвитку країни в відносно довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Бразилія – новий глобальний лідер/ Ю.Лемко // Часопис Львівської політехніки с. 122–127
2. Закон України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»» від 12.01.2015 р. : Указ Президента України №5/2015 Ел.Ресурс – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
3. Зміна економічної моделі Китаю: висновки для України/ Ю.Шаповал// Історія народного господарства та економічної думки України. №49'2016. с 206–2020
4. Індекс корупції CPI–2017// Transparency International. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2017/>
5. Кластерна політика країн скандинавського регіону у формуванні та ефективному функціонуванні конкурентоспроможних кластерів/ Ю.Рибак// Економіст. №9'2013 с 40–44
6. Міжнародні стратегії економічного розвитку: Навч.посібник/ Макогон Ю.В [та ін.].–К.: Освіта України,2009 – 420с
7. Особливості економічного розвитку Данії: / Н.Семків// Стратегічні орієнтири URL : <http://libfor.com/index.php?newsid=1166>
8. Офіційний сайт Євростату.[Ел.ресурс] – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>
9. Офіційний сайт Світового банку. [Ел.ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>
10. Україна. Економічний огляд [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pubdocs.worldbank.org/en/298951507019475876/Ukraine-Economic-Update-October-2017-uk.pdf>
11. World investment report 1990–2016: Annex tables.[Ел.ресурс] – Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx> 08.05.2018

Дані про авторів

Саркісян Лариса Геворгівна,

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса

e-mail: l.sarkisyan@donnu.edu.ua

Барткова Катерина Миколаївна,

студентка 3 курсу,Донецький національний університет імені Василя Стуса

e-mail: bartkova.k@donnu.edu.ua

Данные об авторах

Саркисян Лариса Геворговна,

к.э.н., доцент кафедры международных экономических отношений Донецкого национального университета имени Василия Стуса

e-mail: l.sarkisyan@donnu.edu.ua

Барткова Екатерина Николаевна,

студентка 3 курса, Донецкий национальный университет имени Василия Стуса

e-mail: bartkova.k@donnu.edu.ua

Data about the author

Larisa Sarkisyan,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of International Economic Relations of the Vasyl Stus Donetsk National University

e-mail: l.sarkisyan@donnu.edu.ua

Kateryna Bartkova

Student, Vasyl Stus Donetsk National University

e-mail: bartkova.k@donnu.edu.ua